

Az erkölcsi gondolkodás alapjai II.

JÓT A ROSSZTÓL...

1. feladat

- a) Minden cselekedetünkben benne rejlik a választás, hiszen minden egyes helyzetben vagy tudatosan, vagy reflexszerűen mérlegelünk, és jó vagy rossz döntést hozunk. Ám adódik egy harmadik megoldás is, amikor nem aktívan, hanem passzívan járunk el, vagyis bizonyos tényezők hatására tartózkodunk a konkrét cselekvéstől. Ennek lehet pozitív és negatív kihatása is.

Vizsgáld meg ezeket az eshetőségeket konkrét példák alapján, és válaszolj a feltett kérdésekre!

1. *Sétálok az iskolaudvaron, és arra leszek figyelmes, hogy egy cserép csúszik lefelé a tetőről, ami alatt diákok beszélgetnek. Elítélhető vagyok-e erkölcsileg azért, ha nem cselekszem, és ha nem figyelmeztetem a beszélgető diákokat?*

Helyes válasz: igen.

2. *Ha az edzőm arra kér, hogy a döntő győzelem érdekében csaljak a mérkőzésen, azonban én inkább fel sem megyek a pályára, vagyis passzív maradok, akkor erkölcsileg elítélhető az ellenkezésem vagy nem?*

Helyes válasz: nem.

- b) Már biztosan veled is előfordult, hogy alaposan megfontoltad, miként jársz el, mégis rosszul sült el a dolog, vagy éppen fordítva.

1. *Erkölcsileg helyesnek ítéltető-e meg a cselekedeted akkor, ha éhező barátodnak adod az uzsonnádat, ő viszont rosszul lesz tőle, mert allergiás a mogyoróra?*

Nem, amennyiben nem tudsz arról, hogy allergiás a barátod. A **szándéketika** ugyanis abból az alapállásból indul ki, hogy az erkölcsi cselekedeteket az előzetes szándék alapján kell mérlegelni.

Igen, ha tisztában vagy azzal, hogy allergiás a barátod, és az uzsonnád tartalmaz mogyorót.

A **következményetika** alapján ugyanakkor elképzelhető, hogy negatívnak minősíthető a tettet, hiszen a következményetika szerint a cselekvőt szándékaitól, előzetes ismereteitől függetlenül, a tett következményei alapján kell megítélni.

2. *Etikai szempontból pozitívan értékelhető-e az a cselekedet, ami úgy jár pozitív következményekkel, hogy az nem állt a szándékodban?*

Helyes válasz: nem. Ugyanis ahhoz, hogy erkölcsileg pozitív legyen a megítélésed, tudatosan morális döntést kell előzetesen hoznod. A véletlen nem etikai kategória. A szándéketika alapján tehát semmiképpen sem tekinthető pozitívnak.

A **következményetika** alapján ugyanakkor elképzelhető, hogy igen, pozitívnak minősíthető a tettet, hiszen a következményetika szerint a cselekvőt szándékaitól, előzetes ismereteitől függetlenül, a tett következményei alapján kell megítélni.

c) Vannak olyan helyzetek, amikor nem nevesíthetők, nem jelölhetők meg konkrétan az erkölcsi vétkek elkövetői, ilyenkor ún. **bűnös struktúráról** beszélünk.

Említs néhány bűnös struktúrájú, hasonló esetet!

Helyes megoldás lehet:

- a közvélemény manipulálására,
- a fogyasztói javak hajszolása következtében csökkenő kulturális igényre,
- a korrupcióra,
- a környezetszennyezésre,
- az ittas vezetésre stb. való utalás.

2. feladat

Négy barát úgy dönt, hogy gyalog átszeli a sivatagot. Időközben kiderül, hogy csak háromadagnyi ivóvizet hoztak magukkal, így mérlegelniük kell, hogyan járjanak el.

*Véleményed szerint mi lenne a legoptimálisabb megoldás etikai szempontból nézve?
Felvethető-e egyéb, etikai szempontból elfogadható jó megoldás?*

Etikai szempontból számos körülményt kell mérlegelni, és elképzelhető, hogy tökéletes megoldás nem adódik. A dilemma feloldásánál azonban az alábbi, Kant által megfogalmazott kötelességetikai szempontot mindvégig szem előtt kell tartani: *„Cselekedj úgy, hogy az emberiségre, mind a saját személyedben, mind bárki máséban mindenkor mint célra, sohasem mint puszta eszközre legyen szükséged.”*¹

¹ Immanuel Kant: Az erkölcsök metafizikájának alapvetése, Gondolat K. Bp., 1991, 62.